

Številka: 60/03- -12
Datum: 19.12.2012

Agencija za pošto in elektronske komunikacije
Republike Slovenije

Prejeto: 20-12-2012	Št. priil.: 0214
Številka zadeve: 38241-2/2012/9	Vred.:
V vrednost:	

Agencija za pošto in elektronske
komunikacije Republike Slovenije
Stegne 7, p.p. 418
1001 Ljubljana

Zadeva: Pripombe na Analizo upoštevnega trga 1 »Dostop do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji za rezidenčne in poslovne uporabnike (maloprodajni trg)«.

Zveza: Analiza upoštevnega trga 1, dokument APEK št. 38241-2/2012/6

Spoštovani,

na osnovi poziva Agencije za pošto in elektronske komunikacije RS (v nadaljevanju: Agencija) posredujemo svoje pripombe na objavljeno Analizo upoštevnega trga 1 (v nadaljevanju: Analiza), v kateri Agencija definira upoštevni trg, ugotavlja prevladujoč položaj posameznega operaterja ter predlaga naložitev določenih obveznosti iz 23. do 30. člena ZEKom.

Splošne pripombe na Analizo

Osnovna pripomba se nanaša na način prikaza stanja in dinamike trga, še posebej s stališča vpliva obveznosti naloženih v okviru drugega kroga analize trgov dostopa do javnega telefonskega omrežja. Glede na dejstvo, da so obveznosti naložene v drugem krogu analize imele za cilj **povečanje konkurenčnosti**, bi morala Agencija objektivno oceniti vpliv naloženih obveznosti, oziroma vpliv tistih dejavnikov, ki so pripeljali do sprememb na trgu fiksnega dostopa. Objektivna ocena stanja in dinamike trga je ključnega pomena za naložitev ustreznih obveznosti, če trg ni dovolj konkurenčen. Agencija sicer v Analizi ugotavlja, da trg fiksnega dostopa postaja konkurenčnejši, saj se tržni delež Telekoma Slovenije glede števila priključkov nenehno zmanjšuje in je v prvi polovici leta 2012 že znašal 69,5%. Pri tem pa je potrebno poudariti, da je gibanje tržnih deležev prikazano na **celotnem trgu fiksnega dostopa**, ki poleg TDM tehnologije vključuje tudi širokopasovni dostop. Na trgu širokopasovnega dostopa, ki vključuje različne omrežne infrastrukture (bakreno, koaksialno, optično in fiksno brezžično omrežje), se IP telefonija ponuja izključno kot storitev vključena v **pakete storitev**, skupaj z internetom (dvojček) in IP televizijo (trojček). Rast tržnih deležev posameznih operaterjev na **širšem trgu fiksnega dostopa** je vezana izključno na rast vezanih (paketi) širokopasovnih storitev, ki vključujejo tudi IP telefonijo. Telekom Slovenije pri tem poudarja, da ne ponuja IP telefonije kot **samostojno storitev**, razen v primeru zagotavljanja univerzalne storitve, kar bo podrobneje obrazloženo v nadaljevanju.

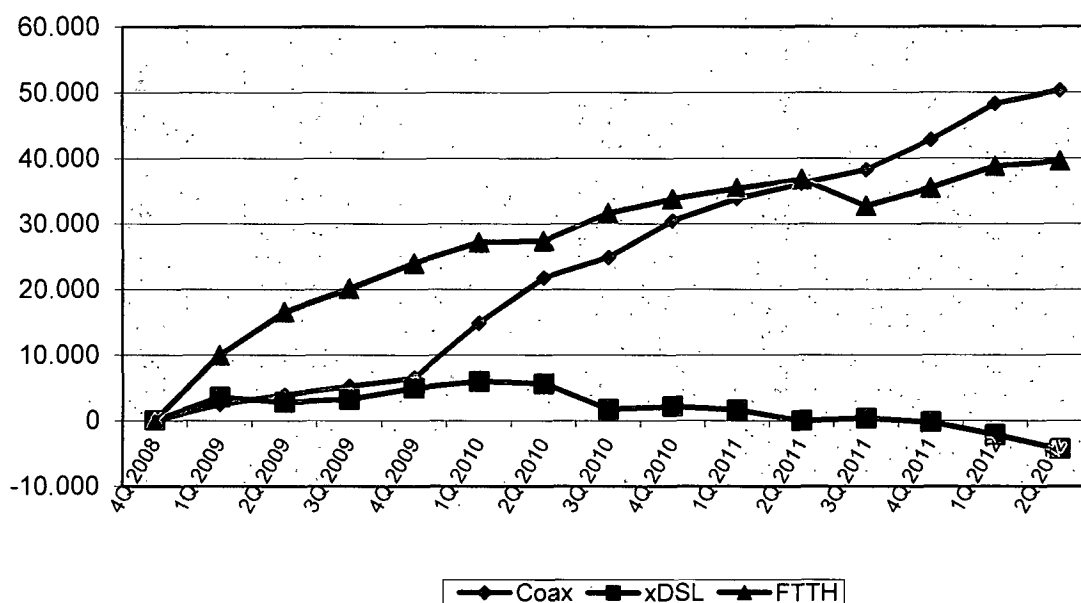
Analiza stanja na trgu fiksnega dostopa, ki vključuje paketne širokopasovne storitve, nikakor ni pokazatelj izboljšanja konkurenčnosti na maloprodajnem trgu fiksnega dostopa, ki vključuje dostop na osnovi TDM tehnologije. Indikator izboljšanja konkurenčnosti je lahko **delež WLR priključkov**, ki pa je v opazovanem obdobju, po naložitvi obveznosti v drugem krogu analize praktično zanemarljiv (0,1 % delež vseh naročniških priključkov). Trg fiksnega dostopa je dejansko omejen na klasične PSTN/ISDN priključke, katerih število se je v opazovanem obdobju izredno hitro zniževalo.

Razvoj konkurenčnosti na **širšem trgu** fiksnega dostopa je vezan na razvoj širokopasovnih storitev, ki jih operaterji ponujajo na reguliranih xDSL trgih in na lastnih širokopasovnih infrastrukturah (posodobljena koaksialna in novozgrajena optična omrežja). IP telefonija se pri tem ponuja izključno v okviru paketa **in ne kot samostojna storitev**.

Dinamika razvoja širokopasovnih storitev, ki je ključno vplivala na razvoj **širšega trga** fiksnega dostopa, je razvidna iz spodnje slike, na kateri je prikazana prirast širokopasovnih priključkov po posameznih tehnologijah od konca leta 2008 do sredine 2012. Iz slike je razvidno, da imajo kabelski operaterji največji prirast širokopasovnih priključkov in s tem tudi velik vpliv na rast IP telefonije (prav tako razvidno tudi iz Analize, slike 5 »tržni deleži operaterjev, ki ponujajo IP telefonijo po številu priključkov«). Na dinamiko rasti VoIP telefonije imajo nedvomno velik vpliv tudi optična omrežja, kar je tudi razvidno iz grafa na spodnji sliki.

Slika 1: Skupni prirast širokopasovnih priključkov na maloprodajnem trgu po posameznih tehnologijah

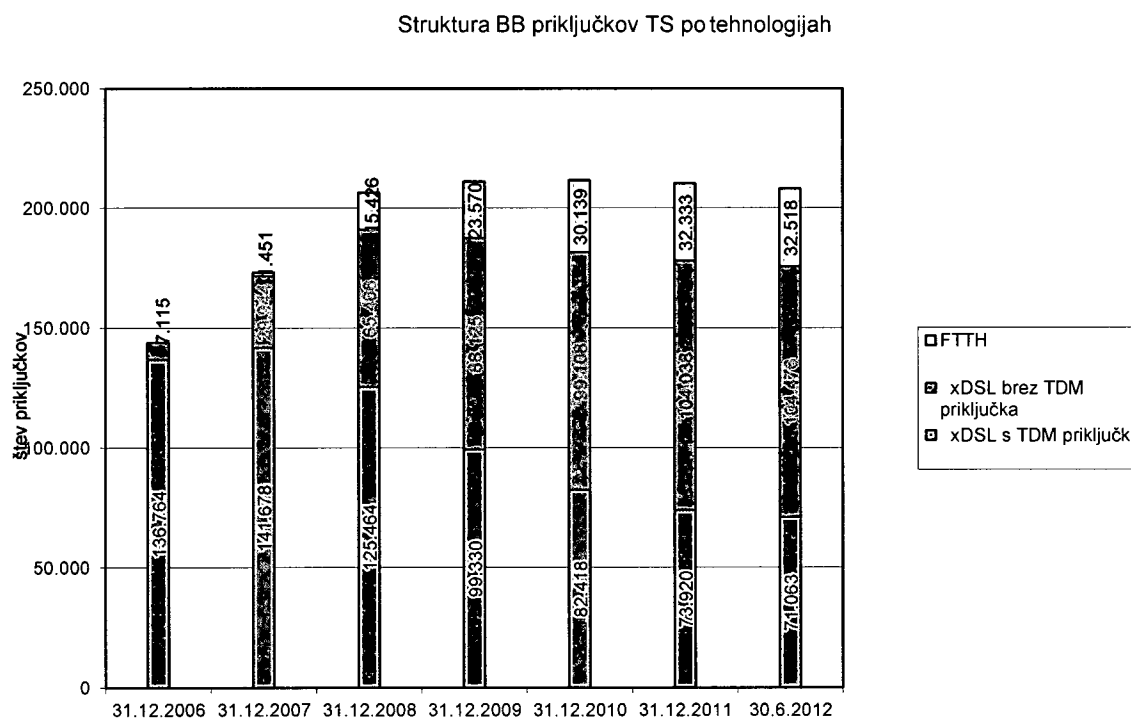

Trg dostopa do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji vključuje izključno **telefonske ISDN/PSTN priključke**, ki pa se ponujajo na bakreni parici kot samostojna ozkopasovna storitev. Tudi v primeru, ko končni uporabnik poleg PSTN/ISDN telefonskega priključka uporablja širokopasovno storitev za dostop do interneta in/ali IP televizije, je cena PSTN/ISDN storitve enaka. V zadnjih letih beleži Telekom Slovenije zelo hitro migracijo svojih uporabnikov iz TDM na IP telefonijo. Pri tem procesu gre izključno za uporabnike širokopasovnega dostopa na bakreni parici, ki želijo klasični telefonski priključek nadomestiti s paketno IP telefonijo. Dinamika migracije je razvidna iz spodnje slike 2, iz katere je lepo razvidno, da se število xDSL priključkov brez TDM telefonije (goli DSL) povečuje izredno hitro. V obdobju 4Q/2007 – 2Q/2012 se je delež xDSL priključkov brez TDM telefonije povečal za faktor 3. Podoben proces poteka tudi na veleprodajnem trgu dostopa do xDSL storitev. Na upoštevem trgu »širokopasovni dostop« (trg 5) se delež »goli DSL« nenehno povečuje (ob koncu tretjega kvartala 2012 je od skupaj 25.232 priključkov že 16.592 brez TDM telefonije). Na upoštevem trgu »dostop do omrežne infrastrukture« trg 4 se nenehno znižuje delež SRD (skupni razvezani dostop oz. sodostop do krajevne zanke). Od skupaj 76.040 razvezanih bakrenih zank, ima TDM priključek samo 12.100 uporabnikov.

Navedeni podatki kažejo na izredno hitro zniževanje ozkopasovnega TDM dostopa, oziroma zamenjavo le tega z VoIP telefonijo. Pri tem je potrebno poudariti, da migracija klasičnih PSTN/ISDN storitev poteka v okviru razširitve obstoječih širokopasovnih xDSL storitev (internet, IP televizija) s storitvijo IP telefonije (paketna storitev).

Število klasičnih telefonskih PSTN/ISDN priključkov na analiziranem trgu dostopa do javnega telefonskega omrežja se zaradi migracije na širokopolasovni trg nenehno znižuje. Dinamika je izredno hitra, zato morajo regulatorne obveznosti na trgu 1 v največji možni meri upoštevati bodoče trende, ki se kažejo predvsem kot zamenjava klasične TDM tehnologije z omrežjem naslednje generacije (NGN). Očitno je, da bodo PSTN/ISDN priključki v bodoče zanimivi predvsem za tiste uporabnike, ki niso zainteresirane za uporabo storitev širokopolasovnega dostopa do interneta. Uporabniki, ki širokopolasovne storitve uporabljajo, bodo v okviru paketne ponudbe dostopali do VoIP storitev. **Prehod iz PSTN/ISDN na VoIP bo zato vezan predvsem na dostop do širokopolasovnih storitev.**

Slika 2: Struktura širokopolasovnih priključkov Telekoma Slovenije na maloprodajnem trgu

Opredelitev upoštevnega trga

V zvezi z opredelitvijo trga 1 želi Telekom Slovenije poudariti naslednja dejstva.

PSTN/ISDN priključki **niso zamenljivi z VoIP priključki oz. storitvami**, saj se slednje vedno ponujajo kot paketne storitve skupaj s širokopolasovnim internetom in/ali IP televizijo. Uporabnik se bo za prehod na VoIP odločal samo v primeru, ko poleg govorne telefonije želi priključitev na širokopolasovni dostop do interneta ali pa s tem priključkom že razpolaga in bi si s prehodom na VoIP zagotovil cenejšo govorno storitev.

Glede na dejstvo, da se VoIP ne ponuja kot samostojna storitev, ampak najmanj v paketu z internetom, bo PSTN/ISDN uporabnik **migriral na VoIP izključno zaradi storitev širokopolasovnega dostopa**, predvsem dostopa do interneta.

Telekom Slovenije ugotavlja, da je opravljena analiza zamenljivosti med različnimi oblikami dostopa do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji prek PSTN, ISDN in IP telefonskih priključkov v okviru Analize precej poenostavljena. Telekom Slovenije poudarja, da je zamenljivost storitev nesprejemljiva že zgolj s stališča cen storitev, ki je le eden izmed kriterijev za ugotavljanje zamenljivosti storitev. Cena PSTN dostopa znaša 8,95 € (brez DDV), najnižja cena paketa »dvojček«, ki vključuje Siol internet in osnovno Siol telefonijo pa znaša 24,17€

(brez DDV). Iz velike razlike cen je povsem razumljivo, da se uporabnik klasične telefonije ne bo odločal za prehod na VoIP, saj bi to pomenilo **trikratno podražitev te storitve**. Prehod na VoIP bo vezan izključno na dostop do širokopasovnih storitev.

Agencija v Analizi primerja ceno dostopa do VoIP na FTTH omrežju, ki pa jo Telekom Slovenije ponuja v okviru obveznosti zagotavljanja USO storitev. Ponudba VoIP na FTTH, ki jo Agencija v Analizi omenja, je ena od možnosti, kako Telekom Slovenije uporabniku zagotavlja USO storitev. **Cena te storitve je izenačena s ceno PSTN dostopa in znaša 8,95 € (brez DDV)**. Znesek v višini 12 € z DDV, ki ga Agencija v Analizi omenja ni pravi podatek in tako ne ustreza dejanskemu stanju. V Telekomovih »Posebnih pogojih za univerzalno storitev priključitve na javno telefonsko omrežje in dostop do javno dostopnih telefonskih storitev« je v točki 2.1 zapisano, da Telekom Slovenije dostop do javno dostopnih telefonskih storitev na fiksni lokaciji zagotavlja preko enega izmed naslednjih dostopov fiksno analognega, fiksno brezžičnega in fiksno širokopasovnega priključka. V skladu s točko 2.2. bo Telekom Slovenije na zahtevani fiksni lokaciji, na razumno zahtevo uporabnika, izbral dostop, ki je **tehnično optimalno izvedljiv**. V točki 3.1 je nato določeno, da je cena univerzalne storitve enaka na celotnem ozemlju RS, ne glede na vrsto izvedenega dostopa. Telekom Slovenije bo iz tega razloga samostojno VoIP storitev ponudil na FTTH samo v primeru, ko zaradi vzdrževanja ali rekonstrukcije bakrenega omrežja ponudba na bakru ni ekonomsko upravičena.

Glede na dejstvo, da Telekom Slovenije samostojno VoIP storitev na FTTH, kot tudi fiksno mobilni priključek na trgu ponuja zgolj v obsegu zagotavljanja univerzalne storitve, pri čemer sta oba načina dostopa zgolj alternativa osnovnemu PSTN priključku, oba navedena načina ne predstavljata substituta za PSTN dostop. V primeru dviga cen PSTN dostopa (v skladu s teorijo o ugotavljanju zamenljivosti povpraševanja) za 5 do 10 % uporabniki prav tako ne morejo migrirati na VoIP storitev na FTTH ali fiksno mobilni priključek, ker se omenjena dva načina dostopa uporabniku ponudijo zgolj v primeru, če mu Telekom Slovenije ne more zagotoviti osnovnega PSTN priključek.

V zvezi s fiksno mobilnimi priključki Telekom Slovenije še ugotavlja, da Agencija v Analizi sploh ni ugotavljala zamenljivosti PSTN/ISDN priključkov s fiksno mobilnimi priključki, temveč je to zapisala kot dejstvo.

Prav tako želi Telekom Slovenije poudariti, da se dejstva, v primerjavi z drugim krogom analize, ki vplivajo na opredelitev upoštevne trga, niso bistveno spremenila, saj so cene ozkopasovnih in širokopasovnih storitev ostale na enakem nivoju. Telekom Slovenije prav tako ne ponuja VoIP kot samostojno storitev, razen v primeru zagotavljanja univerzalnih storitev, kjer to storitev lahko izbere kot eno od sprejemljivih tehnoloških rešitev. V državah EU so storitve VoIP vključene na trg samo v primerih, ko OPTM operater ponuja to storitev kot samostojno na maloprodajnem trgu ali pa v primerih, ko je PSTN dejansko substitut za paket VoIP + internet, saj gre za cenovno povsem primerljive storitve (Francija).

Predlagamo, da se iz definicije trga podane v Analizi, točka 4.3, črtajo tudi storitve izbire in predizbire ter veleprodajne storitve zakupa naročniških priključkov, saj navedene storitve predstavljajo zgolj možne obveznosti na predmetnem upoštevem trgu, ne pa zamenljivo storitev v smislu definicije trga in jih je Agencija verjetno pomotoma zapisala v okviru poglavja definicije trga.

Telekom Slovenije prav tako meni, da bi Agencija morala storitve na rezidenčnem in poslovnem segmentu obravnavati na dveh ločenih podtrgih, saj so poslovne storitve Centreks-a in primarnega dostopa vezane izključno za poslovne uporabnike in ne morejo biti substituti storitvam za rezidenčne uporabnike. Podoben pristop imajo regulatorji v Avstriji, Belgiji, Franciji, Italiji in Veliki Britaniji.

Predlagane obveznosti operaterja s pomembno tržno močjo

Večino obveznosti predlaganih v Analizi je Agencija naložila Telekomu Slovenije že v drugem krogu analize trgov dostopa do javnega telefonskega omrežja. Obveznost medoperaterske ponudbe naročniških linij (WLR) v praksi ni zaživela, saj so operaterji zaradi zelo razvite infrastrukturne konkurence zelo napredovali na investicijski lestvi. Namesto uporabe storitev indirektnega dostopa do bakrenega omrežja, se operaterji odločajo za razvezavo bakrene ali optične zanke ali pa gradijo in posodablajo lastna širokopasovna omrežja. Na maloprodajnih trgih

Telekom Slovenije

širokopasovnega dostopa se je delež Telekoma Slovenije že znižal na 41%, kar je nižje od povprečja v EU. Na trgih je prisotna močna infrastrukturna konkurenca še posebej v urbanem področju.

Telekom Slovenije se ne strinja z ugotovitvijo Agencije, »da je zaradi zrelosti trga glavni potencial za vstop novih operaterjev zagotavljanje priključkov preko drugih tehnologij«. **Novo tehnologije so namenjene ponudbi širokopasovnih storitev** in se regulirajo na medoperaterskih trgih dostopa do omrežne infrastrukture (trg 4) ali medoperaterskem trgu širokopasovnega dostopa (trg 5). Storitve se praviloma ponujajo v paketih, ki vključujejo internet, VoIP in IP televizijo. Telefonske VoIP storitve se **ne ponujajo kot samostojne**, temveč vedno v paketu z drugimi širokopasovnimi storitvami. Samo v primeru, ko je PSTN storitev cenovno povsem primerljiva s paketom VoIP + internet, je možna vključitev te storitve na trg dostopa do javnega telefonskega omrežja (trg 1). Kakor je obrazloženo zgoraj, so cenovne razlike v ponudbi Telekoma Slovenije tako velike, da paketno storitev VoIP in internet ni mogoče obravnavati kot substitut PSTN priključku. Iz pravkar povedanega tako izhaja, da druge tehnologije omogočajo dostop do fiksnega omrežja, paketne ponudbe širokopasovnih storitev pa ne spadajo na obravnavani trg 1.

Glede cenovne regulacije Agencija nadaljuje kontrolo cen po modelu cenovne kapice s prepovedjo zaračunavanja prekomernih cen. Telekom Slovenije pri tem opozarja, da nizke vrednosti naloženih cen mesečnih naročnin na bakrenem omrežju lahko upočasnijo migracijo iz tradicionalnih na omrežja nove generacije, saj uporabniki ne bodo zainteresirani za prehod na dražje širokopasovne infrastrukture.

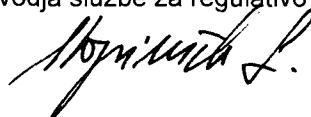
Telekom Slovenije odločno zavrača cenovno kapico VoIP storitve na FTTH iz razlogov, ki so bili izčrpno navedeni zgoraj. Telekom Slovenije ponovno poudarja, da se ta na način dostop zagotavlja zgolj v okviru obveznosti zagotavljanja univerzalne storitve in je le ena od možnosti za zagotavljanja univerzalne storitve. Naložitev cenovne kapice za storitev, ki jo Telekom Slovenije na maloprodajnem trgu ne ponuja kot samostojno telefonsko storitev, temveč zgolj v obsegu zagotavljanja univerzalne storitve, je nesorazmeren in povsem nesprejemljiv ukrep.

V okviru obveznosti prepovedi zaračunavanja prekomernih cen, kjer Agencija ponovno predlaga cenovno kapico, Agencija pojasnjuje, da je izbrala metodo RoCE, ker ta metoda temelji na stroških in prihodkih preučevanega obdobja cenovne kapice, po drugi strani pa izključuje riziko napovedovanja izven obdobja petih let, za kolikor se izračuna vrednost cenovne kapice. V samem izračunu pa Telekom Slovenije ugotavlja, da na izračun ne vplivajo prihodki in stroški celotnega proučevanega obdobja, ampak le zadnje leto planskega obdobja (leto 2016), ki je vključeno v analizo. Iz tega razloga Agencijo pozivamo, da podrobneje pojasni, zakaj je za metodo izračuna izbrala metodo RoCE in ne NPV.

V zvezi z modelom izračuna Telekom Slovenije meni, da ta ne temelji na pravih predpostavkah, saj Telekom Slovenije dvomi v realnost predpostavke glede zniževanja operativnih stroškov sorazmerno s padanjem števila aktivnih linij, saj vemo, da je večji del stroškov proučevanih storitev fiksnih in ne variabilnih. Kljub pojasnilu glede višine izračunane amortizacije v letih 2014 in 2015, ki izhaja iz postavke Access Copper Cable, pa ni jasen vpliv posredovanih podatkov na končno vrednost amortizacije. Vemo pa, da na izračun vplivajo postavke nabavna vrednost (GBV), preostanek vrednosti (NBV), življenjska doba in nove investicije. Iz pravkar navedenih razlogov Agencijo pozivamo, da naj vpliv natančneje pojasni.

S spoštovanjem!

Saša Stopinšek Golčman, MBA
vodja službe za regulativo

Telekom Slovenije
052 d.d.

